

Макроекономічні чинники впливу на фінансову стійкість підприємств

Предметом дослідження є макроекономічні чинники, які впливають на фінансову стійкість підприємств.

Метою дослідження є аналіз зовнішніх чинників впливу на фінансову стійкість підприємств.

Методи дослідження. Основним науковим методом проведення досліджень при написанні статті є спеціальний метод дослідження економічних явищ, застосування якого зумовило можливість вивчення впливу на фінансову стійкість підприємств зовнішніх чинників.

Результати роботи. В статті розглянуто макроекономічні чинники, які є об'єктом комплексного аналізу, за результатами якого визначено основні загрози та рівень їх впливу на фінансову стійкість підприємства. Проаналізовано динаміку таких показників як: рівень інфляції; структура, обсяг і динаміка грошової маси; державний бюджет; банківські процентні ставки; обсяг інвестицій.

Галузь застосування результатів. Фінанси підприємства, менеджмент, стратегічне управління підприємством.

Висновки. Найважливішою характеристикою функціонування і розвитку виробничо-економічних систем є рівень фінансової стійкості. Розвиток організації передбачає не тільки оцінку фінансової стійкості, а й виявлення основних чинників, які впливають на неї з метою розробки управлінських рішень.

Ключові слова: макроекономічні показники України, індикатори та чинники фінансової стійкості підприємства.

ДОБРИЦА Е.С.,
ТАРАСЕНКО І.А.

Макроэкономические факторы влияния на финансовую устойчивость предприятия

Предметом исследования являются макроэкономические факторы, влияющие на финансовую устойчивость предприятий.

Целью исследования является анализ внешних факторов влияния на финансовую устойчивость предприятий.

Методы исследования. Основным научным методом проведения исследований при написании статьи является специальный метод исследования экономических явлений, применение которого обусловило возможность изучения влияния внешних факторов на финансовую устойчивость предприятий.

Результаты работы. В статье рассмотрены макроэкономические факторы, которые являются объектом комплексного анализа, по результатам которого определены основные угрозы и уровень их влияния на финансовую устойчивость предприятия. Проанализирована динамика таких показателей как: уровень инфляции; структура, объем и динамика денежной массы; государственный бюджет; банковские процентные ставки; объем инвестиций.

Область применения результатов. Финансы предприятия, менеджмент, стратегическое управление предприятием.

Выводы. Важнейшей характеристикой функционирования и развития производственно-экономических систем является уровень финансовой устойчивости. Развитие организации предполагает не только оценку финансовой устойчивости, но и выявление основных факторов, влияющих на нее с целью разработки управленческих решений.

Ключевые слова: макроекономические показатели Украины, индикаторы и факторы финансовой устойчивости предприятия.

DOBRITSA K.S.,
TARASENKO I.O.

Macroeconomic factors affecting the financial stability of the enterprise

The subject of the research is the macroeconomic factors affecting the financial stability of enterprises.

The aim of the study is to analyze external factors affecting the financial stability of enterprises.

Research Methods. The main scientific method for conducting research when writing an article is a special method for studying economic phenomena, the application of which has led to the possibility of studying the influence of external factors on the financial stability of enterprises.

Results of the investigation. The article considers macroeconomic factors that are the subject of a comprehensive analysis, the results of which identify the main threats and the level of their impact on the financial stability of the enterprise. The dynamics of indicators such as: inflation rate; structure, volume and dynamics of the money supply; the state budget; bank interest rates; investment size.

Scope of the results. Enterprise finance, management, strategic enterprise management.

Conclusions. The most important characteristic of the functioning and development of production and economic systems is the level of financial stability. The development of the organization involves not only an assessment of financial stability, but also the identification of the main factors influencing it in order to develop managerial decisions.

Key words: macroeconomic indicators of Ukraine, indicators and factors of financial stability of the enterprise.

Постановка проблеми. Представлена стаття розкриває проблеми забезпечення фінансової стійкості підприємства і чинники, які допомагають підтримувати фінансово-господарську діяльність підприємств на достатньому рівні під впливом зовнішніх несприятливих умов, серед яких найбільш істотними є прояви світової економічної кризи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Макроекономічні показники, які впливають на рівень фінансової стійкості підприємств досліджувалися такими вченими: Омельченко О.І., Бойко Я.М., Заячківська О.В., Божанова О.В., Леонов С.В., Шелудько С.А. В дослідженнях цих вчених надано визначення категорії «фінансова стійкість підприємства» та розроблено рекомендації щодо її оцінювання та забезпечення. Проте аналізу конкретного і точного переліку чинників, що можуть вплинути на діяльність підприємств, приділено недостатньо уваги. Тому важливим є саме розгляд чинників впливу на функціонування суб'єктів господарської діяльності.

Метою статті є аналіз зовнішніх чинників впливу на фінансову стійкість підприємств. Сучас-

ні економічні умови функціонування підприємств вимагають розробки відповідних механізмів управління основними фінансовими показниками діяльності підприємства, серед яких особливе місце належить показникам фінансової стійкості.

Виклад основного матеріалу. Фінансова стійкість підприємства, як відомо, – це властивість фінансового стану, яка характеризує фінансову спроможність підприємства. Управління фінансовою стійкістю є важливим завданням менеджменту протягом існування підприємства з метою забезпечення незалежності від зовнішніх впливів.

Необхідно чітко визначити чинники, які впливають на фінансову стійкість підприємства і на цій підставі керувати нею. Це особливо актуально для підприємств, що мають стабільний фінансовий стан, оскільки це дозволяє вчасно прогнозувати загрози і організувати заходи з антикризового управління.

Здатність підприємства успішно функціонувати і розвиватися, зберігати рівновагу своїх активів і пасивів на тлі впливу чинників внутрішнього та зовнішнього середовища, що постійно змінюється, підтримувати свою платоспроможність та

Рисунок 1. Рівень ВВП України до попереднього року

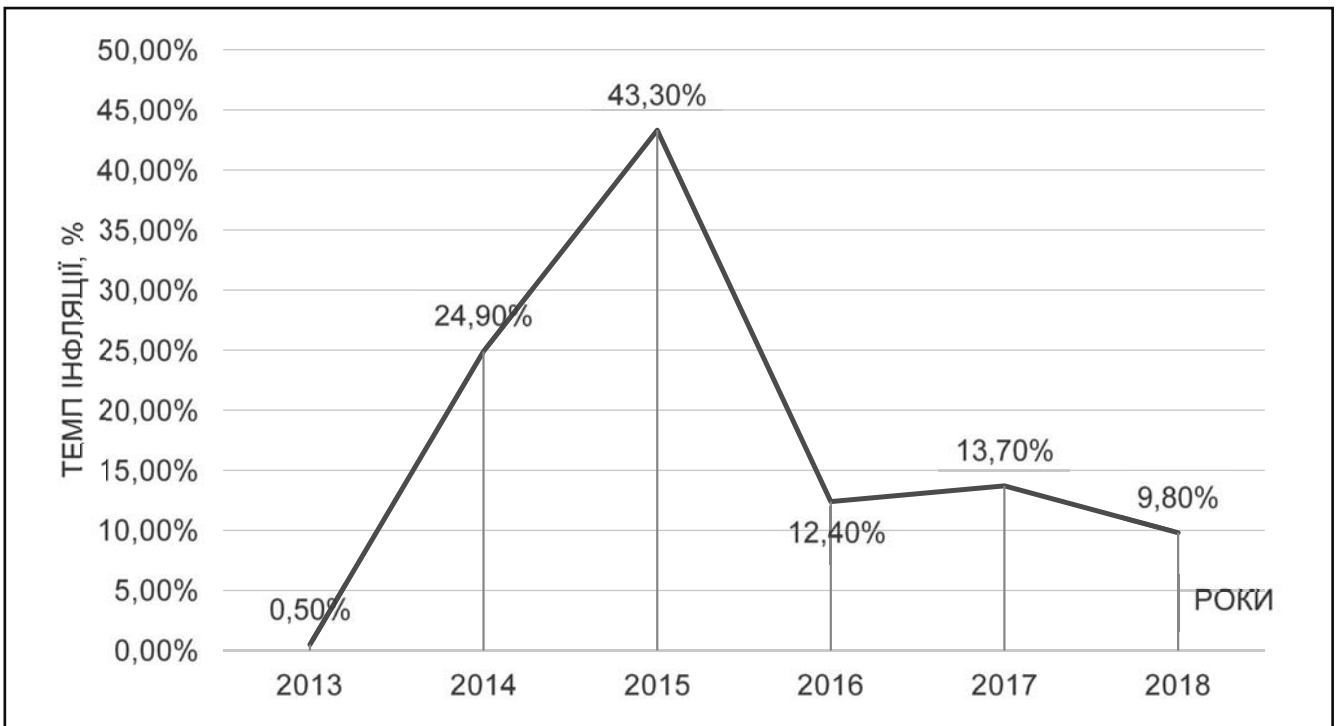
Побудовано авторами за даними [2]

інвестиційну привабливість у межах допустимого рівня ризику свідчить про його стійкий фінансовий стан, і навпаки.

До макроекономічних чинників, які впливають на рівень фінансової стійкості підприємств в Україні, відносять такі [1]: інфляційні процеси, наявність грошової маси в обігу, рівень процентних

ставок по кредитах, обсяг капітальних інвестицій та їх динаміка.

Як показав аналіз тенденцій попередніх років економічний стан України є нестабільним: зокрема, спостерігається уповільнення зростання ВВП та поглиблення інфляційних процесів. Динаміку цих показників наведено на рис. 1–2.

Рисунок 2. Рівень річної інфляції в Україні, %

Побудовано авторами за даними [2]

Як показують дані офіційної статистики (рис.1), починаючи з 2013 року спостерігалася стрімке падіння ВВП на 9,80%, який лише у 2016 році відновив зростання і стабілізувався.

Рис. 2 відображає динаміку рівня річної інфляції України за період з 2013 р. по 2018 р., виражену в відсотках відносно попереднього періоду. Інфляція розраховувалася на основі індексів споживчих цін, що публікуються Державною службою статистики України [2].

Як показують дані рис.2., з 2013 по 2015 рік спостерігалася стрімке зростання рівня інфляції майже на 50% (інфляція на рівні 3–5% за рік прийнято за базу), після чого відбулося зниження темпів інфляції у 2016р., та стабілізація цього показника.

Така динаміка ВВП та річної інфляції зумовлена тим, що у 2014 році вітчизняна економіка відчувала на собі впливи створених раніше дисбалансів, як зовнішніх, так і внутрішніх. Також несприятлива цінова кон'юнктура на зовнішніх ринках, військовий конфлікт на Сході України, анексія АР Крим і м. Севастополя, торговельні обмеження з боку Російської Федерації негативно позначилися на економіці країни.

Грошова маса – це сукупність купівельних, платіжних та накопичуваних засобів, яка обслуговує економічні зв'язки, належить фізичним та юридичним особам, а також державі [5]. Для аналізу зміни руху грошей на певну дату і за певний період у фінансовій статистиці використовують грошові агрегати М1, М2, М3, М4.

Так, зокрема агрегат М0 включає готівкові кошти в обігу: банкноти, металеві монети, казначейські білети (в деяких країнах). Агрегат М2 містить агрегат М1 (агрегат М0 і засоби на поточних рахунках банків), термінові та заощаджувані депозити в комерційних банках, а також короткострокові державні цінні папери [3].

Величина грошової маси в обігу є макроекономічним показником, що дозволяє визначити масштаби і ефективність процесу відтворення. Її характеристиками виступають: обсяг грошової маси; коефіцієнт монетизації економіки (рівень насиченості економіки грошима); структура грошової маси і швидкість її обігу. Обсяг грошової маси в економіці України відображено в табл. 1.

Дані табл.1 свідчать про наявність тенденції до зростання грошової маси. Однак обсяг готівки в реальному вираженні залишається приблизно на одному рівні, хоча спостерігається суттєве зростання безготівкової грошової маси, конвертованість якої в нормальні платіжні засоби ускладнена, що є одним із проявів пригніченої інфляції.

Динаміку коефіцієнта монетизації економіки України представлено в табл. 2. Як видно з аналізу показників, наведених в табл.2, у досліджуваному періоді (з 2013 р. по 2018 р.) спостерігається зниження рівня монетизації економіки України з 62 % до 36 %. За рівнем монетизації економіки, що характеризується відношенням М2/ВВП, Україна належить до держав з перехідною економікою, відсоток монетизації яких становить не менше 30 %. В розвинених країнах відсоток монетизації становить 100 %. Це дозволяє зробити висновок про недостатню забезпеченість обороту України платіжними засобами.

У контексті впливу на економічний розвиток в економічній науці тривалий час панівною була думка про те, що грошово-кредитна політика має виконувати стабілізуючу роль, а не структурну функцію, оскільки грошова емісія має обмежений вплив на фундаментальні чинники і структурні показники. Однак практика показала, що ігнорувати наявність тривалих ефектів від монетарних шоків не можна. За умови використання фінансових інструментів розвитку, чіткого контр-

Таблиця 1. Обсяг грошової маси України у 2013 – 2018 рр.

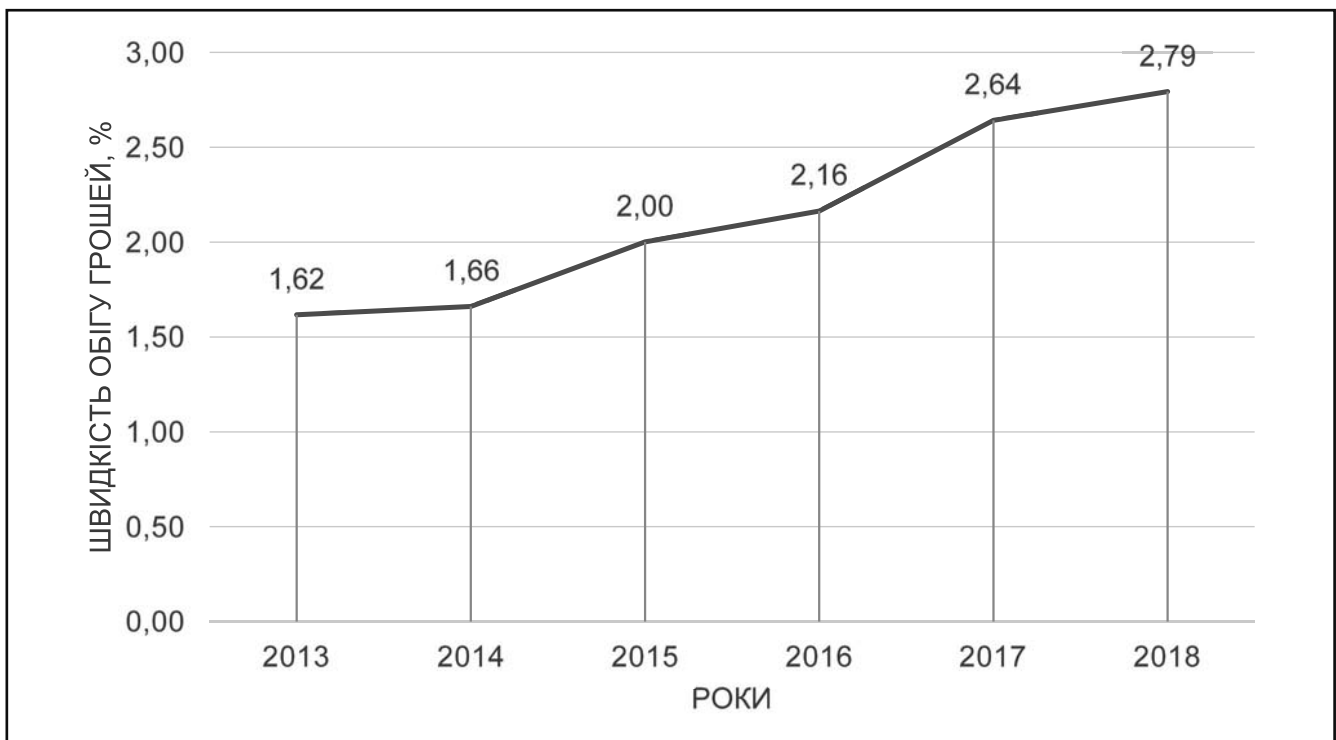
Показник	Роки					
	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Грошова маса М2 (на кінець року), млн. грн.	906 236	955 348	993 811	1102 390	1129 460	1273 770
В тому числі: готівкові гроші в М0, млн. грн.	237 777	282 947	285 980	314 392	332 546	363 629
безготівкові кошти, млн. грн.	668 459	672 401	707 831	787 998	796 914	910 141
Питома вага М0 в М2, %	26,24	29,62	28,78	28,52	29,44	28,55
Швидкість обігу грошової маси, число обертів	1,62	1,66	2,00	2,16	2,57	–

Побудовано авторами за даними [2]

Таблиця 2. Динаміка коефіцієнта монетизації економіки України в 2013 – 2018 рр.

Рік	Грошова маса (M2), млн. грн.	ВВП України (у поточних цінах), млн. грн.	Коефіцієнт монетизації, %
2013	906 236	1 465 198	61,85
2014	955 348	1 586 915	60,20
2015	993 811	1 988 544	49,98
2016	1 102 390	2 385 367	46,21
2017	1 129 460	2 983 882	37,85
2018	1 273 770	3 558 706	35,79

Побудовано авторами за даними [2]

Рисунок 3. Швидкість обігу грошей, розрахована за грошовим агрегатом M2, %

Побудовано авторами за даними [2]

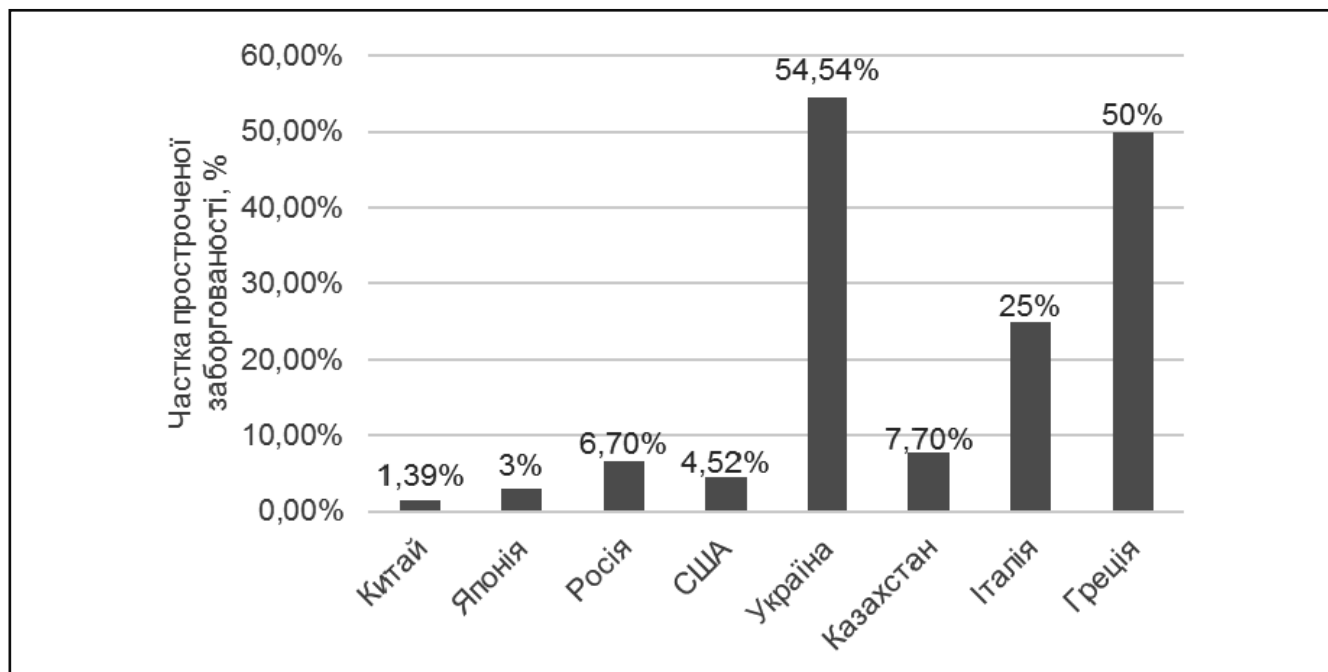
олю спрямування їх в реальний сектор економіки, а не на бюджетні потреби, вони можуть стати інвестиційним ресурсом розвитку, зокрема, й для України, дати поштовх для збільшення темпів економічного зростання у наступних роках [6].

Зворотним показником до коефіцієнта монетизації є швидкість обігу грошей. Динаміка цього показника за 6 років (2013–2018 рр.) свідчить про його незначне зростання з 1,62 % у 2013 р. до 2,79 % у 2018 р. Це є ознакою тенденції до зростання показника обслуговування грошового обороту готівкою і заміщення безготівкових коштів готівковими.

Для характеристики структури і обсягу неплатежів використовується показник простроченого

комерційного кредиту. Згідно з даними Державної служби статистики України (за підсумками 2018 року) частка сукупної простроченої заборгованості в кредитному портфелі українських банків склала 54,54 %, що перевищило аналогічні показники як деяких розвинених країн, так і тих, що розвиваються (рис. 4).

Викликає занепокоєння той факт, що частка простроченої заборгованості за кредитами у загальній сумі кредитів, наданих банківською системою, станом на 01.01.2018 р. складає більше 50 % (рис. 4). В більшій частині, це непрацюючі кредити, за якими банки повинні створювати резерви під кредитні ризики, що прямо впливає на інвестиційні можливості банківських установ.

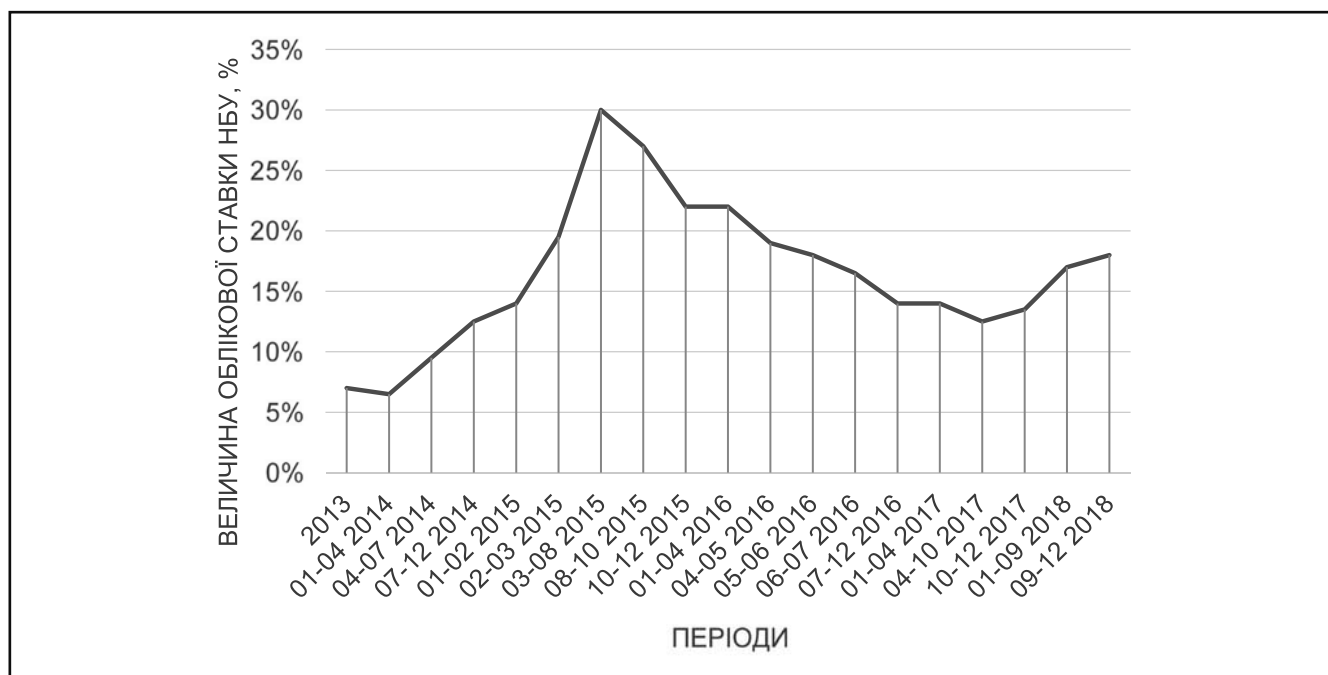

Рисунок 4. Частка простроченої заборгованості в загальній сумі кредитів (2018 р.) %
Побудовано авторами за даними [3]

Аналізуючи існуючі в Україні умови кредитування необхідно відзначити тенденцію до зростання процентних ставок по банківському кредиту у 2013 – 2018 рр. (див. рис. 5). Динаміка процентних ставок за період 2016–2018 рр. свідчить про зниження доступності кредитних ресурсів в економіці України. Так, поточні ставки у 2018 р. склали 18 % річних, що набагато ви-

ще, ніж в розвинених країнах. Такі умови кредитування є непривабливими для залучення позикових коштів підприємствами України, оскільки призводять до здорожчання кредитних ресурсів, наслідком чого є неповернення кредитів та зниження рівня платоспроможності підприємств.

В той же час, позитивним можна назвати той факт, що в аналізованому періоді спостерігаєть-

Рисунок 5. Динаміка облікової ставки НБУ з 2013 – 2018 рр.
Побудовано авторами за даними [2]

Таблиця 3. Інвестиції в основний капітал, 2014 – 2018 рр.

Інвестиції	2013	2014	2015	2016	2017	2018
у фактичних цінах, млрд. грн.	249,873	219,419	273,116	359,216	448,461	578,726
у % до попереднього року	91,44	87,81	124,47	131,52	124,84	129,25

Побудовано авторами за даними [2]

ся тенденція до збільшення інвестицій в основний капітал (табл. 3).

Проведений аналіз показує, що інвестиції в основний капітал можуть слугувати чинником довгострокового економічного зростання фінансової стійкості підприємств України. Це свідчить про те, що при збереженні існуючих тенденцій інвестування в основний капітал збільшення темпів довгострокового економічного зростання на-вряд чи можна очікувати.

Висновки

Фінансова стійкість підприємства, формуючись під впливом різних макроекономічних чинників, виступає важливою умовою його стабільного існування, що є критерієм оцінки можливості виконання зобов'язань перед кредиторами.

До макроекономічних чинників, які впливають на рівень фінансової стійкості підприємств в Україні, відносять такі: інфляційні процеси, наявність грошової маси в обігу, рівень процентних ставок по кредитах, обсяг капітальних інвестицій та їх динаміка.

За економічними оцінками, в українській економіці не вистачає грошей, хоча і спостерігається тенденція до збільшення грошової маси. Цю нестачу слід пояснити дефіцитом готівкових коштів. В той же час, спостерігається використання безготівкових коштів, конвертованість яких в нормальні платіжні засоби все ще ускладнена і є ознакою пригніченою інфляції.

Грошовий дефіцит проявляється у всіх секторах економіки. Падіння виробництва і зниження його ефективності у 2014 році стали причиною фінансової, бюджетної, боргової, платіжно-розрахункової кризи в українській економіці. Також несприятлива цінова кон'юнктура на зовнішніх ринках, військовий конфлікт на Сході України, анексія АР Крим і м. Севастополя, торгівельні обмеження з боку Російської Федерації негативно позначилися на економіці країни. В цілому, кризові явища в Україні подолати ще не вдалося, а економічний стан характеризується як нестабільний.

Очевидним є факт, що досягнення фінансової стійкості підприємства є складним процесом, який потребує розробки стратегії підприємства, орієнтованої на підвищення рівня його фінансової стійкості та фінансової безпеки з урахуванням різновекторного впливу макроекономічних чинників.

Список використаних джерел

1. Міокова, Г. І. Фактори впливу на фінансову стійкість підприємства. Наукові записки КНТУ. 2011. Вип. 11, ч. 1. С. 12–15.
2. Офіційний сайт Державної служби статистики України: веб-сайт. URL: <http://ukrstat.gov.ua/>.
3. Коваленко Д. І., Венгер В. В. Фінанси, гроші та кредит: теорія та практика: навч. посіб. Київ, 2013.
4. Головна сторінка Національного банку України: веб-сайт. URL: www.bank.gov.ua.
5. Шумська С. С. Гроші та економічна динаміка в Україні: теорія та емпіричні оцінки взаємозв'язку. Економіка та суспільство. 2017. Вип. 11. С. 603–611.
6. Хрущ Н. А. Особливості планування та оцінювання грошових потоків підприємств. Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. 2017. № 6, т. 2. С. 167–172.
7. Омельченко О. І., Рац О. М. Аналіз та регулювання грошової маси України. Ефективна економіка. 2018. №3.
8. Бойко Я. М., Гапак Н. М. ВВП України: рівень та тенденції динаміки. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. 2017. С. 69–72.
9. Заячківська О. В. Аналіз наявного стану інфляційних процесів у сучасній Україні. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. URL: <http://www.vestnik-econom.mgu.od.ua/journal/2017/24-2-2017/10.pdf>
10. Божанова О. В. Моніторинг фінансової стійкості як складова ефективного управління промисловим підприємством. Вісник економіки транспорту і промисловості. 2012. № 40. С. 224–228.
11. Школьник І. О., Леонов С. В., Боярко І. М. Фінансовий стан підприємств України: аналітичний статистичний огляд. Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2012. 69 с. (Препринт. ДВНЗ «УАБС НБУ»; UABS FIN; 2012–002).
12. Шелудько В. М. Фінансовий менеджмент: підручник. Вид. 2-ге. Київ, 2013. 474 с.

References

1. Miokova, H. I. Faktory vplyvu na finansovu stiiikist pidpriemstva. Naukovi zapysky KNTU. 2011. Vyp. 11, ch. 1. S. 12–15.
2. Ofitsiynyy sayt Derzhavnoyi sluzhby statystyky Ukrainy: veb–sayt. URL: <http://ukrstat.gov.ua/>.
3. Kovalenko D. I., Venher V. V. Finansy, hroshi ta kredyt: teoriya ta praktyka: navch. posib. Kyiv, 2013.
4. Holovna storinka Natsional'noho banku Ukrainy: veb–sayt. URL: www.bank.gov.ua.
5. Shums'ka S. S. Hroshi ta ekonomichna dynamika v Ukraini: teoriya ta empirychni otsinky vzayemozv'yazku. Ekonomika ta suspil'stvo. 2017. Vyp. 11. S. 603–611.
6. Khrushch N. A. Osoblyvosti planuvannya ta otsinyuvannya hroshovykh potokiv pidpryyemstv. Visnyk Khmel'nyts'koho natsional'noho universytetu. Ekonomichni nauky. 2017. № 6, t. 2. S. 167–172.
7. Omel'chenko O. I., Rats O. M. Analiz ta rehulyuvannya hroshovoyi masy Ukrainy. Efektyvna ekonomika. 2018. №3.
8. Boyko Ya. M., Napak N. M. VVP Ukrainy: riven' ta tendentsiyi dynamiky. Naukovyy visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. 2017. S. 69–72.
9. Zayachkivs'ka O. V. Analiz nayavnoho stanu inflyatsiynykh protsesiv u suchasniy Ukraini. Naukovyy visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. URL: <http://www.vestnik-econom.mgu.od.ua/journal/2017/24-2-2017/10.pdf>
10. Bozhanova O. V. Monitorynh finansovoyi stiykosti yak skladova efektyvnoho upravlinnya promyslovym pidpryyemstvom. Visnyk ekonomiky transportu i promyslovosti. 2012. № 40. S. 224–228.
11. Shkol'nyk I. O., Lyeonov S. V., Boyarko I. M. Finansovyy stan pidpryyemstv Ukrainy: analitychnyy statystychnyy ohlyad. Sumy: DVNZ «UABS NBU», 2012. 69 s. (Preprynt. DVNZ «UABS NBU»; UABS FIN; 2012–002).
12. Shelud'ko V. M. Finansovyy menedzhment : pidruchnyk. Vyd. 2–he. Kyiv, 2013. 474 s.

Дані про авторів

Добрица Катерина Сергіївна,

студентка гр. МгФМ–1–18, кафедри фінансів та фінансово–економічної безпеки, Київський національний університет технологій та дизайну

e-mail: Kate.dobritsa@gmail.com

Тарасенко Ірина Олексіївна,

д.е.н., професор, завідувач кафедри фінансів та фінансово–економічної безпеки, Київський національний університет технологій та дизайну

e-mail: irataras@ukr.net

Данные об авторах

Добрица Екатерина Сергеевна,

студентка гр. МгФМ–1–18, кафедры финансов и финансово–экономической безопасности, Киевский национальный университет технологий и дизайна

e-mail: Kate.dobritsa@gmail.com

Тарасенко Ирина Алексеевна,

д.э.н., профессор, заведующий кафедры финансов и финансово–экономической безопасности, Киевский национальный университет технологий и дизайна

e-mail: irataras@ukr.net

Data about the authors

Kateryna Dobritsa,

Student gr. MGFМ–1–18, Department of Finance and Financial and Economic Security, Kiev National University of Technology and Design

e-mail: Kate.dobritsa@gmail.com

Irina Tarasenko,

D.S. of Economics, Professor, Head of the Department of Finance and Financial and Economic Security, Kiev National University of Technology and Design

e-mail: irataras@ukr.net

БІРЮК К.П.,
ТАРАСЕНКО І.О.

Механізм забезпечення фінансової безпеки банку

Предметом дослідження є питання фінансової безпеки банківських організацій України. В роботі розглядаються теоретичні та методологічні засади фінансової безпеки банківських організацій. за допомогою них відображена сутність фінансової безпеки банку, загрози фінансовій безпеці та ризики їх виникнення. відображені методичні особливості оцінки показників фінансової безпеки. запропоновані шляхи покращення фінансової безпеки банків.

Метою статті є дослідження шляхів і методів реформування банківської системи України та організації її фінансової безпеки.